

ועל שהעברתי תמיד על מדותי, עזבו את הדין, ולא יכלו לדון בזה, עד שהעלו את דיני המקום אחר, ולא נדעתי לאיזה מקום. ובה מן הדין לעזר אותי, ולתת לי זמן להשלים תלמודי בעולם הזה, שעדין לא גמרתי אותו, ולא עזב אותי מלאך המות, עד שנתנו לו במקומי את רבי פרוספדאי הזקן של מקדם, ואז עזב אותי. כשראיתם הדמעות בפני וצחוק בפה, אותם הדמעות - שבכיתי מפחדו של מלאך המות, וצחקתי - משמחת השכינה, ועל שחפו לי עד זמן אחר כדי להודיע לי מה שגליתי לכם. ולא ישנתי על יד מלאך המות, אלא השאירו עמי את רבי אושעיא, ועמו הולך אני לשם.

תמהו החברים, וקראו עליו, (תהלים פד) עברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה. עברי בעמק הבכא - זה רבי פרוספדאי, שעבר על זה של מלאך המות, שהוא עמק הבכא, שהוא גרם בכיה לכל העולם. מעין ישיתוהו - שהניחוהו לגמר את תלמודו, ולהיות מעיין בתורה. לפיכך, גם ברכות יעטה מורה. אם התורה גורמת לו חיים, כל שכן מי שגורס אותה גרסה ולומד אותה.

קרא עליו רבי יוחנן, (תהלים קיב) זרח בחשף אור לישרים חנון ורחום וצדיק. זרח בחשף, מהו חשף? זהו מלאך המות, שמחשיף את פני העולם, כמו שנאמר וחשף על פני תהום. אור לישרים שמאיר הקדוש ברוך הוא לצדיק הזה, רבי פרוספדאי, את אור התורה. ומי עושה את זה? הקדוש ברוך הוא, שנקרא חנון ורחום וצדיק.

ועל דאעברנא על מדותי תדיר, שבקו דינא, ולא יכלו לי למידן בהאי, עד הסליקו דינאי לאתר אחרא, ולא ידענא לאן אתר. ואתיא מן דינא, לשבקא לי, ולמיהב לי זימנא, לאשלמא תלמודאי בהאי עלמא, דעדיין לא גמירנא ליה, ולא שביק לי מלאך המות, עד דיהבו ליה באתרי רבי פרוספדאי סבא דמלקדמין, באדין שבק לי.

בר חמיתון דמעין באנפאי, וחוכא בפומאי. אינון דמעין, דקא בכינא מדחילו דמלאך המות. וחייכינא מחדוה דשכינתא. ועל דאוריכו לי עד זמנא אחרא, בגין לאודעא לי מה דגלינא לכוון. ולא דמיכנא על יד מלאך המות, אלא שבקו בהדאי לרבי אושעיא, ועמיה אזלינא תמן.

תמהו חבריאי, וקרו עליה, (תהלים פד ז) עברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה. עוברי בעמק הבכא, דא רבי פרוספדאי, דעבר על דא דמלאך המות, דאיהו עמק הבכא. דאיהו גרים (דף צ"ב ע"א) בכיה לכוילי עלמא. מעין ישיתוהו, דהניחוהו למיגמר תלמודיה, ולמהוי מעיין באורייתא. לפיכך, גם ברכות יעטה מורה. אי אורייתא גרים ליה חיים, כל שפון מאן דגרים ליה גרסא ואוליה ליה.

קרא עליה רבי יוחנן, (שם קיב ד) זרח בחשף אור לישרים חנון ורחום וצדיק. זרח בחשף, מהו חושף. דא מלאך המות, דאחשיף אנפי עלמא. כמה דאת אמר, (בראשית א ב) וחושף על פני תהום. אור לישרים דאנהיר קודשא בריך הוא לצדיק דא, רבי פרוספדאי, נהירו דאורייתא. ומאן עבד דא. קודשא בריך הוא, דאיקרי (תהלים קיב ד) חנון ורחום וצדיק.

והאמר נעמי לכלותיה וגו', כי שמעה בשדה מאוב פי פקד ה' את עמו לתת להם לחם. אמר רבי ברכיה אמר רבי יצחק, בא וראה, מי שמעלים עיניו מעניים בשני בצרת, הם יראו בנחמות העולם ולא ימותו, עד שיפקדו לטובה, והוא לא יזכה לראותה. אלימלך עשיר היה. כיון שראה הרעב, העלים עיניו מן הצדקה, וברח לשדה מאוב. אמר רבי ברכיה, וכי לא דרפן של צדיקים לברח מפני הרעב, והרי גדולים מאלימלך, אברהם ויצחק, עשירים ממנו, והלך זה למצרים מפני הרעב, וזה לארץ פלשתים?

אמר רבי ברכיה אמר רבי יצחק, הקדוש ברוך הוא גרם להם לצדיקים הללו לצאת מתוף הרשעים ולהודיע טבעם בעולם, ולפיכך הביא הרעב.

אבר אלימלך, במקום של צדיקים היה יושב, במקום של תורה, ובעשר רב. וכשבא הרעב, העניים היו באים אליו, והעלים עינו מהם, וברח. ועוד, שראה הדין חל על העולם, וברח והלך בין האמות.

רבי חסדאי פתח, (קהלת ט) עיר קטנה ואנשים בה מעט. עיר קטנה, כף אמר רבי יוסי משמו של רבי יצחק, עיר קטנה - זה גופו של אדם. ואנשים בה מעט - אלו האברים. ובא אליה מלך גדול - זה יצר הרע, שהוא מלך זקן וכסיל, ובני אדם גם כן משעבדים תחתיו, והוא מלך עליהם. ומצא בה איש מספן חכם - זה יצר טוב, שהוא מספן ואין מאזין לו. חכם, שהוא מספן למאזין לו, להנצל מענשה של גיהנם.

ומלמט הוא את העיר בחכמתו -

והאמר נעמי לכלותיה וגו', פי שמעה בשדי מאוב פי פקד ה' את עמו לתת להם לחם. אמר רבי ברכיה אמר רבי יצחק, בא וראה, מי שמעלים עיניו מעניים בשני בצורת, הם יראו בנחמות העולם ולא ימותו, עד שיופקדו לטובה, והוא לא יזכה לראותה. אלימלך עשיר היה, כיון שראה הרעב, העלים עיניו מן הצדקה, וברח לשדי מאוב.

אמר רבי ברכיה, וכי לא דרפן של צדיקים לברוח מפני הרעב, והרי גדולים מאלימלך אברהם ויצחק עשירים ממנו, והלך זה למצרים מפני הרעב, וזה לארץ פלשתים. אמר רבי ברכיה אמר ר' יצחק, הקדוש ברוך הוא גרם להם לצדיקים הללו לצאת מתוף הרשעים, ולהודיע טבעם בעולם, ולפיכך הביא הרעב.

אבר אלימלך, במקום צדיקים הוה יתיב, במקום תורה ובעותרא סגיי. וכשבא הרעב, עניים היו באים אליו, והעלים עינו מהם, וברח. ועוד, שראה הדין חל על העולם, וברח והלך בין האומות.

רבי חסדאי פתח, (קהלת ט יד) עיר קטנה ואנשים בה מעט. עיר קטנה, כף אמר רבי יוסי משמיה דרבי יצחק, עיר קטנה, דא גופו של אדם. ואנשים בה מעט, אלו האברים. ובא אליה מלך גדול, זה יצר הרע. שהוא מלך זקן וכסיל ובני אדם גם כן משועבדים תחתיו, והוא מלך עליהם. ומצא בה איש מספן וחכם, זה יצר טוב, שהוא מספן, ואין מאזין לו. חכם, שהוא מחפים למאזין לו, להנצל מעונשה של גיהנם.

ומלמט הוא את העיר בחכמתו, זו נשמתו של אדם, שלא תחטא לפני בוראה. ואדם

זו נשמתו של אדם, שלא תחטא לפני בוראה. ואדם לא זכר את האיש המספן ההוא. אין זוכר אותו, וישוב האדם לחטא באותו יצר הרע.

אמר רבי בון, אותו התינוק שהיה יושב אצלנו, מה אמר בפסוק הזה? אלא כף פתח: עיר קטנה - זו פנסת ישראל, שנקראת עיר הקדש, קריה קדושה אל הקדוש ברוך הוא. כמו שאמרנו (שיר השירים ח) אחות לנו קטנה, שנאמר (בראשית כט) ושם הקטנה רחל. ואנשים בה מעט - האבות.

בא אדם הראשון - ירדה עמו שכינה ושרתה בתוכו. חטא אדם הראשון, ונסתלקה ממנו. בא נח, והורידה לארץ. חטאו דור המבול, ונסתלקה מן העולם. בא אברהם והורידה. באו אנשי סדום, ונסתלקה. לפיכך ואנשים בה מעט להתקיים עמה בעולם. זמן מועט היו, ולא נתקיימו בה הרבה.

ובא אליה מלך גדול וסבב אתה - זה פלוני. ומצא בה איש מספן חכם - זה יעקב. שבמספנות היה בזמן שחטאו בניו ביוסף, ונמנע השפע ממנו, ונתפרדה הגבירה ממנו. ומלט הוא את העיר בחכמתו - זה משה. מהו וסבב אתה? שמתעסק פלוני שיחטאו ישראל בגלות, בשביל להתעכב הגבירה בגלות, שכתוב (תהלים צא) עמו אנכי וגו'.

דבר אחר, (קהלת ט) עיר קטנה - זו ציון. ואנשים בה מעט - אלו ששת ימי בראשית. ובא אליה מלך גדול וסבב אתה - זה פלוני. ומצא בה איש מספן - זה משיח בן דוד, שנאמר בו (זכריה ט) עני ורכב על חמור, ונאמר (ישעיה נז) הצדיק אבד. כל זמן שלא יבא עליו השפע. ועליו נאמר, (שם ט ה) ונהר יחרב ויבש.

לא זכר את האיש המספן ההוא. אין זוכר אותו, וישוב האדם לחטא, בההוא יצר הרע. אמר רבי בון, ההוא ינוקא דהיה יתיב לגבן, מאי אמר בהאי קרא. אלא הכי פתח, עיר קטנה, זו פנסת ישראל, שנקראת עיר הקדש, קרתא קדישא לגבי הקדוש ברוך הוא. כדאמרינן. (שה"ש ח ח) אחות לנו קטנה. שנאמר (בראשית כט טז) ושם הקטנה רחל. ואנשים בה מעט, אלו האבות.

בא אדם הראשון, ירדה עמו שכינה, ושרתה בתוכו. חטא אדם הראשון, ונסתלקה ממנו. בא נח, והורידה לארץ. חטאו דור המבול, ונסתלקה מן העולם. בא אברהם, והורידה. באו אנשי סדום, ונסתלקה. לפיכך ואנשים בה מעט להתקיים עמה בעולם. זמן מועט היו, ולא נתקיימו בה הרבה.

ובא אליה מלך גדול וסבב אתה, דא פלוני. ומצא בה איש מספן חכם, דא יעקב, שבמספנות היה בזמן שחטאו בניו ביוסף, ונמנע השפע ממנו, ונתפרשה מטרוניתא ממנו. ומלט הוא את העיר בחכמתו, דא משה. מהו וסבב אותה. שמתעסק פלוני שיחטאו ישראל בגלות, בשביל להתעכב המטרוניתא בגלות, דכתוב (תהלים צא טו) עמו אנכי וגו'.

דבר אחר, עיר קטנה, דא ציון. ואנשים בה מעט, אלו ששת ימי בראשית. ובא אליה מלך גדול וסבב אותה, דא פלוני. ומצא בה איש מספן, דא משיח בן דוד. שנאמר בו, (זכריה ט ט) עני ורכב על חמור ונאמר (ישעיה נז א) הצדיק אבד. כל זמן שלא יבא עליו השפע. ועליו נאמר, (שם ט ה) ונהר יחרב ויבש.

ורכב על חמור, ונאמר (ישעיה נז) הצדיק אבד. כל זמן שלא יבא עליו השפע. ועליו נאמר (שם ט) ונהר יחרב ויבש.